

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱۳۱۱۹

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد مرودشت

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش برنامه ریزی درسی

عنوان :

بررسی علل عدم به کارگیری تکنولوژی آموزشی در فرایند تدریس دوره ابتدایی از دیدگاه

مدیران و معلمان ناحیه ۴ شیراز

استاد راهنما :

دکتر پروین غیائی

استاد مشاور:

دکتر حجت اله فانی

نگارش:

راحله صفری

۱۳۸۸/۱۱/۲

۱۳۱۰۸۴

بسمه تعالی

این پایان نامه تحت عنوان «بررسی علل عدم به کارگیری
تکنولوژی آموزشی در فرایند تدریس دوره ابتدایی از دیدگاه
مدیران و معلمان ناحیه ۴ شیراز» به منظور دریافت درجه
کارشناسی ارشد در رشته برنامه ریزی درسی توسط راحله صفری
تهیه و تدوین شده است و در جلسه دفاع مورخ ۱۳۸۷/۱۰/۳۰ با
حضور داوران پس از دفاع با نمره ۱۵/۹۱ و درجه خوب مورد
تأیید قرار گرفت.

استاد راهنما: دکتر پروین غیاثی

استاد مشاور: دکتر حجت الله فانی

استاد داور: دکتر عباس قلتاش

مدیر گروه: دکتر عباس قلتاش

تشکر و قدردانی

با تشکر و قدردانی از زحمات بی دریغ استادان ارجمند سرکار خانم دکتر غیائی و جناب آقای دکتر فانی و کلیه کسانی که با راهنمایی های مفید و با ارزش خود اینجانب را در انجام پروژه حاضر یاری نمودند.

تقدیم به

دو شمع فروزان زندگی

پدر و مادر عزیزم

که در تمام مراحل زندگی پشتیبانم بوده اند و حضورم بی حضورشان رنگی ندارد.

هدف از اجرای این پژوهش، بررسی و مقایسه دیدگاه مدیران و معلمان دوره ابتدایی ناحیه ۴ شیراز در رابطه با علل به کارگیری تکنولوژی آموزشی در سال تحصیلی ۸۸-۸۷ بود. به این منظور ابزار جمع آوری اطلاعات پرسش نامه ۲۰ سؤالی کاربرد تکنولوژی آموزشی بوده است که اسمیت و کارول از آن استفاده نموده اند. لذا روش پژوهش از نوع پیمایشی می باشد. جامعه آماری در این پژوهش که نتایج تحقیق قابل تعمیم به آن است، کلیه مدیران ۱۶۰ نفر، و معلمان ۹۰۰ نفر ناحیه ۴ شیراز در سال تحصیلی ۸۷-۸۸ می باشند. نمونه آماری ۱۰۰ نفر معلمان و ۶۰ نفر مدیران که به صورت تصادفی خوشه ای انتخاب شده اند. پرسش نامه شامل ۲۰ سؤال با گزینه های خیلی کم، کم، تا حدودی، زیاد، خیلی زیاد درجه بندی شده است و جهت سنجش روایی پرسش نامه ها در اختیار اساتید و متخصصان دانشگاه شیراز قرار داده شد و پس از تأیید آن ها، پرسش نامه به ۳۰ نفر از معلمان داده شد و پایایی آن محاسبه گردید و با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ پایایی بدست آمده برابر با ۰/۷۹ بدست آمده است.

این پرسش نامه توسط کریمی (۱۳۸۰) مورد سنجش قرار گرفت که پایایی آن ۰/۸۱ محاسبه گردیده است. تجزیه تحلیل داده ها در این پژوهش در دو سطح آمار توصیفی و آمار استنباطی صورت گرفت که در سطح آمار توصیفی با استفاده از مشخصه های آماری نظیر فراوانی، میانگین، انحراف معیار و در سطح آمار استنباطی از آزمون تحلیل واریانس دوراهه استفاده شده است.

پس از تجزیه و تحلیل آماری نتایج زیر حاصل گردید:

۱: بین نگرش معلمان و مدیران نسبت به استفاده از تکنولوژی آموزشی با توجه به جنسیت آنها تفاوت وجود دارد.

۲: بین دیدگاه مدیران و معلمان نسبت به استفاده از تکنولوژی آموزشی با توجه به میزان تحصیلات آنها تفاوت وجود دارد.

۳: بین دیدگاه مدیران و معلمان نسبت به استفاده از تکنولوژی آموزشی با توجه به میزان سابقه آنها تفاوت وجود ندارد.

واژه های کلیدی: تکنولوژی آموزشی، مدیران، دبیران، دوره ابتدایی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
الف.....	تقدیر و تشکر
ب.....	تقدیم به
ج.....	چکیده.....
د.....	فهرست مطالب.....
ز.....	فهرست جداول.....
فصل اول: طرح تحقیق	
۱.....	مقدمه.....
۳.....	بیان مساله.....
۶.....	اهمیت و ضرورت تحقیق.....
۸.....	اهداف تحقیق.....
۹.....	سؤالات تحقیق.....
۱۰.....	تعاریف عملیاتی.....
فصل دوم: پیشینه تحقیق	
۱۲.....	مقدمه.....
۱۸.....	دلایل استفاده از تکنولوژی آموزشی.....
۱۹.....	معیار انتخاب وسایل آموزشی.....
۱۹.....	ویژگی های آموزشی وسیله.....
۲۰.....	ویژگی های فنی وسیله.....
۲۱.....	دسته بندی ابزار آموزشی.....

۲۵	ایجاد موقعیت های آموزشی
۲۶	دیداری های مستقل (خود فرمان)
۳۲	خلاصه تحقیقات انجام شده
۳۵	پیشینه تحقیق
۶۰	نتیجه گیری

فصل سوم: روش تحقیق

۶۲	مقدمه
۶۳	روش پژوهش
۶۳	جامعه آماری
۶۴	نمونه آماری
۶۴	ابزار جمع آوری اطلاعات
۶۴	روایی و پایایی
۶۵	چگونگی روش اجرا
۶۵	ابزار پژوهش
۶۵	روشهای آماری

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل آماری

۶۶	مقدمه
۶۶	آمار توصیفی
۶۸	آمار استنباطی

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۷۴	بحث و نتیجه گیری
----	------------------

نتیجه گیری کلی ۷۷

پیشنهادات ۷۸

محدودیت ها ۷۹

پیوست

منابع و مأخذ

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۶۳.....	جدول فراوانی و درصد جامعه آماری.....
۶۶.....	جدول شماره ۱: توزیع آزمودنیها بر حسب جنسیت.....
۶۷.....	جدول شماره ۲: بررسی حجم نمونه به تفکیک سمت.....
۶۸.....	جدول شماره ۳: تحلیل واریانس دوراهه نگرش معلمان و مدیران با توجه به جنسیت.....
۶۹.....	جدول شماره ۴: بررسی میانگین نمرات معلمان و مدیران به تفکیک جنسیت.....
۷۰.....	جدول شماره ۵: تحلیل واریانس دو راهه نگرش معلمان و مدیران با توجه به میزان سابقه.....
۷۱.....	جدول شماره ۶: تحلیل واریانس دوراهه نگرش معلمان و مدیران با توجه به مدرک.....
۷۲.....	جدول شماره ۷: میانگین نمرات معلمان و مدیران به تفکیک سابقه خدمت.....
۷۳.....	جدول شماره ۸: آزمون تعقیبی به تفکیک مدرک تحصیلی.....

فصل اول - طرح تحقیق

مقدمه

بیان مساله

ضرورت و اهمیت

اهداف تحقیق

فرضیات تحقیق

تعاریف عملیاتی

نظام های آموزشی و فعالیت های حاکم بر آن با توجه به پیشرفت جوامع همواره دستخوش تغییر و تحول است. جوامع تحول آموزشی خود را معلول تحول اجتماعی و تحول علوم و تکنولوژی می داند. زیرا در یک جامعه ساده، نیازها ساده، و ارضای نیازها نیز ساده است. اما در جوامع پیشرفته وضع فرق می کند و هیچ کس بی نیاز از تعلیم و تربیت نیست. امروزه فعالیت در مدرسه و آموختن، خود بخشی عظیم از زندگی انسان ها شده است و دیگر نمی توان با طرز تلقی گذشته، به شاگرد و تربیت او نگرست. لحظاتی را به خاطر می آوریم که چگونه نشستن سر کلاس، گوش دادن به صدای یکنواخت معلم، از بر کردن بدون فهم مطالب درسی و دلهره و اضطراب ناشی از امتحان و سرزنش معلمان و والدین چگونه موجب نفرت و گریز از کلاس درس و محیط می شود. راستی چرا بسیاری از فعالیت های آموزشی نمی تواند ما را با محیط آموزشی مانوس و به یادگیری علاقه مند کند؟ و چرا در تدریس معلمان فقط یک سری مطالب انتزاعی و بدون بهره گیری از مواد و وسایل آموزش و بدون توجه به غنای تدریس تحویل شاگرد می شود؟ در صورتی که، یادگیری معنا دار زمانی امکان پذیر است که آموزش هر مطلب ابتدا به صورت عملی شروع می شود. (هال^۱، ۱۹۸۷)

باید در فعالیت های آموزشی با توجه به پیشرفت تکنولوژی به این باور برسیم که وظیفه معلمان در فرایند آموزش تنها انتقال واقعیت های علمی نیست. همچنین باید موقعیت مطلوب یادگیری را فراهم کنیم، تا چگونه اندیشیدن و چگونه آموختن را به شاگردان بیاموزیم. اگر روش آموختن را به آنان یاد بدهیم آنان خود به خود خواهند آموخت. اگر بتوانیم هدف های آموزشی را در هر درس به وضوح مشخص سازیم و محتوای آموزشی را نه چندان سنگین که متناسب با وقت کلاسش نباشد و فقط به روخوانی آن اکتفا

^۱ - Spernt Hall

گردد، بلکه محتوایی مفید و مناسب از جهت علمی و کاربردی در زندگی فردی مبتنی سازیم و با سازماندهی درست و غنای ابزار و محیط آموزشی و محتوا زمینه تجارب و فعالیت های آموزشی را فراهم سازیم ، یادگیری های متعالی تری در فراگیران صورت خواهد گرفت. (احدیان، ۱۳۶۴)

شناخت عوامل بازدارنده و محدودیتها و نارسایی ها به منزله اولین گام در هر اقدام عملی است و فرایند تدریس به عنوان هسته مرکزی فعالیت های آموزشی متاثر از عواملی است که یکی از این عوامل کاربرد تکنولوژی آموزشی در فرایند تدریس معلمان می باشد . بعضا مدارس وجود دارد که به وسایل مختلف و متنوع آموزشی مجهز بوده و در بعضی مدارس نیز کم و بیش امکاناتی وجود دارد که معلم بتواند از آن در جهت ارتباط موثر استفاده کند ولی اغلب این وسایل و امکانات دست نخورده باقی مانده و تنها تعداد محدودی از معلمان علاقه مند و آشنا به طرز عمل با این وسایل هستند . در یک بررسی ساده از تعداد ۲۷ مدرسه ابتدایی که مورد بازدید قرار گرفتند، مشخص شد که در ۱۹ مدرسه مورد بازدید، وسایلی از قبیل اورهد، پرژکتور، اسلاید، فیلم استریپ موجود بوده ولی از حدود ۷ سال پیش به این سو به جز در موارد محدود عملا مورد استفاده قرار نگرفته اند (مشایخ، ۱۳۶۹).

بنابراین معلمی که خود فعال است و محورر بیان درس می باشد و تنها از روش بیانی و سخنرانی بهره می گیرد نباید انتظار داشته باشد که دانش آموزان به تمام و کمال درس وی را فرا گیرند و همچنین نمی تواند مطمئن باشد که نتایج آزمون ها و امتحانات دقیقا بیانگر عملکرد آینده دانش آموزان باشد. بدین ترتیب می بایست عواملی را که روی کیفیت تدریس و عدم به کارگیری یا استفاده محدود از تکنولوژی آموزشی اثر می گذارد شناسایی نمود.

بیان مساله:

هرجا سخن از ترجمه و تبدیل علوم محض و یافته های نظری به علوم کاربردی به میان می آید در حقیقت از تکنولوژی بحث شده است و همواره باید توجه داشت که علوم کاربردی زیر بنای پیشرفت و ترقی می باشد، البته این به معنی بی اهمیت جلوه دادن علوم نظری نمی باشد بلکه، سخن این جاست که علوم کاربردی مبتنی بر علوم نظری باید حرکت سریع خود را آغاز و آموزش و پرورش و نظام تعلیم تربیت، اسیر در پیچ و خم مفاهیم نظری و انتزاعی نماند و یک درونداد در سیستم آموزشی، که همان دانش آموز است پس از عبور از جریان سیستمی آموزش و پرورش، فردی نباشد و آن مفاهیم را در موقعیت های عملی به کار گیرد. بنابراین تاکید ما بر اتصال و آمیخته شدن این دو بعد است تا برون داد سیستم آموزشی کشور ما فردی باشد پویا، کارا و توانا در انجام علوم کاربردی. متاسفانه مسائلی چون فقدان اداره و تشکیلات صحیح برای به کار گرفتن منابع و استفاده از روشهای کهنه و قدیمی برای آموزش و تعلیم نیز از موانع و مشکلاتی هستند که بر سر راه سیستم های آموزشی قرار گرفته اند. پاره ای از این مشکلات کمتر به معلمان مربوط می شوند، با این همه از آنجایی که معلمی جزئی از یک سیستم آموزشی است بی تردید تأثیرات این موانع و مشکلات در کار او نیز مشهود خواهد بود. به همین دلیل لازم است که با راههای از میان بردن و یا لا اقل تخفیف آنها آشنا شد. (احدیان ۱۳۶۴)

عدم شناخت و ناتوانی در به کارگیری صحیح و به موقع رسانه ها همواره در کلاس درس برای دانش آموزان دشواری هایی را ایجاد نموده است که خود ناشی از کمبود وسایل و مواد آموزشی در سطح مدارس، عدم وجود فضای مناسب آموزشی جهت استفاده از مواد و وسایل آموزشی، آشنا نبودن معلمان با روشهای تدریس پیشرفته و خارج از حیطه روشهای سنتی و غیر فعال، عدم وجود نظارت و ارزشیابی دقیق از عملکرد مدیران و معلمان در موارد به کارگیری مواد و وسایل آموزشی و همچنین شیوه های ارزشیابی

نادرست از آموخته های فراگیران با تاکید به محفوظات آنها ونهایتا عدم تناسب و تعادل بین محتوای آموزشی بامدت زمان لازم برای تدریس محتوا ، همگی دشواری هایی هستند که کاربرد مواد و وسایل آموزشی را تحت تاثیر قرار میدهند.(بصیری ، ۱۳۷۹).

سیر تحول شگفت انگیز علوم و فناوری در جهان امروز به حدی است که ایجاد تحولی بنیادین در نظام آموزشی تدریس را طلب می کند.

لذا دیگر دوران استفاده از شیوه سنتی تدریس (روش سخنرانی) پایان پذیرفته و می بایست این فرایند با فعالیت های دیگر همچون کاربرد وسایل کمک آموزشی و فناوری نوین همراه گردد زیرا تنها در این صورت است که می توان امید داشت بهبود کیفیت در امر یادگیری انجام پذیرد. به نقل از پرکیتز^۱ بیان می دارد که پژوهشگران ومعلمان دریافته اند که به کار گیری روش سنتی باعث کاهش مداوم فهم و درک دانش آموزان و منفعل شدن آنها در همه سطوح تحصیلی شده است(امانی طهرانی، ۱۳۸۰).

در جهان امروز امکانات آموزشی متنوع نقش و وظیفه معلم را تغییر داده اند. اکنون دیگر وظیفه معلم تنها انتقال اطلاعاتی که در زندگی آینده دانش آموز اثر داشته باشد نیست، معلمان باید مجموعه ای از انواع رسانه ها را تهیه نمایند تا دانش آموزان بتوانند با انواع تجربه ها مواجه شوند و با نشان دادن واکنش های خلاق در برابر موقعیت های مختلف در امر آموزش و یادگیری پیشرفت حاصل کنند. امروزه وقتی صحبت از حرفه معلمی می کنیم هرگز انتظار نداریم که از یک علامه دهر سخن گفته باشیم بلکه از فردی صحبت می کنیم که فراهم کننده هر چه بیشتر امکانات و گرد آورنده تمام وسایل ممکن برای یاد گیری شاگردان باشند. از کسی گفتگو می کنیم که سعی می کند بداند علم را از کجا و با چه وسایلی آسانتر و بهتر می توان یاد داد و آموخت. نتایج تحقیقات آموزش و پرورش در جهان نشان می دهد که اغلب کشورها با

^۱ - Perkitz

مشکلاتی خاص درگیرند چنانکه در کشور ما بدون تردید می توان به مشکل کمبود هزینه وسایل کمک آموزشی دانش آموزان در کلاس های درس و کاهش کیفیت آموزش اشاره کرد که ظاهرا بیش از سایر مشکلات آموزشی نگران کننده است. با این وضعیت کشورهایی که از تکنولوژی جدید آموزشی به طور معقول و مطلوب بهره نگرفته اند، نتوانسته اند بسیاری از مشکلات آموزشی خود را کاهش دهند و در نتیجه کیفیت یادگیری با سطح مطلوبی ارتقاء نیافته است. با این وجود تاکید زیادی بر لزوم استفاده از وسایل کمک آموزشی در تدریس و یادگیری و حل بسیاری از مسائل آموزشی شده است.

لذا تحقیق حاضر با تکیه به تحقیقات و یافته های علمی سعی در بررسی و مقایسه دیدگاه مدیران و معلمان دوره ابتدایی ناحیه ۴ شیراز در رابطه با علل عدم به کارگیری تکنولوژی آموزشی در سال تحصیلی ۸۸-۸۷ دارد.

اهمیت و ضرورت تحقیق:

اهمیت تحقیق و کاربرد وسایل و مواد آموزشی در افزایش کیفیت تدریس بر کسی پوشیده نیست و درباره نیاز و فایده استفاده از این وسایل در مدارس و کلاس ها بحث های فراوانی شده است. علم و تکنولوژی چیزی نیست جز حاصل نیاز انسان به حل مشکلات زندگی و ابزاری است برای پاسخگویی به نیازهای انسان، از این جهت تحول تکنولوژی با تحول انسان و جامعه انسانی در هم تنیده است. امروزه ما در عصری زندگی می کنیم که روز به روز شاهد اختراع انواع وسایل پیشرفته تکنولوژی هستیم و هر روز که می گذرد بر فهم و دانش بشری افزوده می گردد. ما در دنیایی زندگی می کنیم که تجربه نشان می دهد روز به روز عقاید باطله گذشته فراموش و عقاید جدی تری جای آن را می گیرد (مجد فر ۱۳۸۰).

بی شک اهمیت و کاربرد وسایل آموزشی در بالا بردن میزان کیفیت تدریس بر هیچ معلمی پوشیده نیست. شناخت ما از جهان پیرامون خود بر مبنای شناخت و تجربه های گذشته و حال است و از میان تجربه های گوناگون تجربه های مستقیم دارای ارزش و اعتبار می باشد. پستالوزی^۱ (۱۸۲۷-۱۷۴۶) در این مورد می گوید مشاهده واقعیت ها و اشیاء حقیقی آغاز یادگیری به شمار می رود. با توجه به رشد سریع علوم و فنون بشری دستیابی به تمام تجربه های مستقیم امکان پذیر نیست و افراد بشری باید با وسایل مشابه به تجربه های مورد نیاز دست یابند. در این جاست که نقش وسایل آموزشی روشن تر می شود. زیرا استفاده از این وسایل آموزشی در مدارس موجب می شود که :

الف: برنامه های درسی منظم پیاده شود.

ب: امر تدریس راحت تر صورت گیرد.

ج: دانش آموزان فعالتر باشند.

د: در وقت صرفه جویی می شود.

بنابراین در رابطه با ضرورت این پژوهش می توان چنین بیان کرد که مدارس مورد پژوهش از هیچ گونه وسایل و ابزار آموزشی جهت پیشبرد اهداف آموزشی استفاده نمی نمایند، لازم است کلیه وسایل آموزشی توسط معلم شناخته و به کار برده شود. همچنین عواملی که موجب می شود تا یک معلم به راحتی نتواند از وسایل آموزشی بهره لازم را ببرد مورد بررسی قرار گرفته تا امر آموزش و یادگیری هر چه سریعتر و بهتر انجام گیرد.

با توجه به ضرورت مسأله استفاده از تکنولوژی آموزشی و کاربرد آن در موارد بالا و با توجه به موقعیت جغرافیایی منطقه و همچنین اهمیت این موضوع بر آن شدیم تا تحقیقی با عنوان بررسی و مقایسه دیدگاه مدیران و معلمان دوره ابتدایی ناحیه ۴ شیراز در رابطه با علل عدم به کارگیری تکنولوژی آموزشی در سال تحصیلی ۸۸-۸۷ را انجام دهیم.

اهداف تحقیق

اهداف کلی

بررسی و مقایسه دیدگاه مدیران و معلمان دوره ابتدایی ناحیه ۴ شیراز در رابطه با علل عدم به کارگیری

تکنولوژی آموزشی در سال تحصیلی ۸۸-۸۷

اهداف جزئی

- ۱: تعیین تفاوت بین نگرش معلمان و مدیران با توجه به جنسیت آن ها در استفاده از تکنولوژی .
- ۲: تعیین تفاوت بین نگرش معلمان و مدیران با توجه به مدرک تحصیلی آن ها در استفاده از تکنولوژی ..
- ۳: تعیین تفاوت بین نگرش معلمان و مدیران با توجه به سابقه خدمت آن ها در استفاده از تکنولوژی .

سؤالات تحقیق:

سؤال اول: بین نگرش معلمان و مدیران نسبت به استفاده از تکنولوژی آموزشی با توجه به جنسیت آنها

تفاوت وجود دارد؟

سؤال دوم: بین دیدگاه مدیران و معلمان نسبت به استفاده از تکنولوژی آموزشی با توجه به میزان تحصیلات

آنها تفاوت وجود دارد؟

سؤال سوم: بین دیدگاه مدیران و معلمان نسبت به استفاده از تکنولوژی آموزشی با توجه به میزان سابقه آنها

تفاوت وجود دارد؟